

MARIJA – OD OBIČNE ŠUTNJE DO PRIHVAĆANJA RIJEČI. PUT VJERE MARIJINE

TOMISLAV ZDENKO TENŠEK
Sveučilište u Zagrebu
Katolički bogoslovni fakultet
Vlaška 38, pp 432
10001 Zagreb

Primljeno: 2 /2000.
Izlaganje na znanstvenom skupu
UDK 232.931

Sažetak

O sobi Marije iz Nazareta Crkva želi i treba govoriti i razmišljati kroz činjenicu otajstva Utjelovljenja. Zato govorimo o otajstvu Marijina života, drugim riječima o Marijinom postupnom rastu u spasenjsko otajstvo Kristovo. Otajstvo njezina života u bitnoj je ovisnosti o otajstvu Kristova otkupiteljskog djela. Kao što je Utjelovljenje kruna Božjega očitovanja čovjeku, tako je Marija na analogan način kruna očekivanja Spasitelja u izraelskom narodu. Ona je kći sionska. Navještenje je u Marijinu životu početak jednoga svjesnog iako ne jasnog puta kojim Bog ulazi u Marijin život, a ona na taj put kreće poslušnom vjerom. U otajstvu Utjelovljenja Marijin se život kreće od šutnje pune povjerenja prema svjesnom prihvaćanju Riječi. Marijina je vjera zato pod zakonom rasta, ne u jasnom gledanju. Marijina vjera dozrijeva u onoj mjeri koliko ona sama postupno ulazi u otajstvo spasenjskoga djela svoga sina kojega ona sve jasnijom vjerom prepoznaje kao Spasitelja. **Ključne riječi:** Otajstvo Marijino, Otajstvo Kristovo, Navještenje/Utjelovljenje, rast/dozrijevanje vjere

UVOD

U otajstvu utjelovljenja Riječi Božje, Sina Božjega, druge božanske osobe Presvete Trojice, dva su vidika istine promatranja otajstva nerazdruživo međusobno povezana i na oba nam vidika u ovoj godini proslave Velikog jubileja valja svraćati pozornost. Prvi vidik odnosi se na Božju Riječ, Sina Božjega ukoliko je on prije utjelovljenja od vijeka jedna od osoba Presvete Trojice, s Ocem i Duhom Svetim jedan Bog. Taj isti Sin od vijeka, u određenom vremenu, prije dvije tisuće godina, zaodjenuo se u naše čovječstvo i kao pravi čovjek, rođen od žene, postao je jedan od nas. To je drugi vidik otajstva Isusa Krista, i taj je vidik otajstva najuže povezan s osobom Djevice iz Nazareta, Bogorodice Marije. Dakako, nije nam moguće otkriti istinsko i potpuno božanstvo i istinsko i potpuno čovječstvo jednoga te istog Isusa Krista, pravoga Boga i pravoga čovjeka, bez

vjerničkog poniranja u tu tajnu koja predstavlja središnju točku otajstva utjelovljenja. Isus Krist, Bog i čovjek, prvotni je zadatak našeg vjerničkog promišljanja Velikog jubileja. No, očito je da je povlaštenu izvor otkrivanja toga otajstva Isusova majka, žena koja je u svom tijelu začela i rodila čovjeka i Boga. Predmet ovoga izlaganja jest vjerničko pronicanje utjelovljenja kroz prizmu sučeljavanja s otajstvom Isusa Krista u osobi Djevice Marije. Naš će cilj biti religiozno introspekcijski zaviriti u proces teologalnog prihvaćanja Boga čovjekom postala kroz osobu Marijinu. Želja nam je vjernički konceptivnim pogledom uočiti Božju inicijativu u silaženju u naše ljudsko stanje i istodobno prepoznati ljudsku zauzetu suradnju u prihvaćanju te Božje inicijative. Djevica Marija u tom procesu ima jedinstvenu ulogu i naša je pratilja u odgovornom vjerničkom razmišljanju nad otajstvom utjelovljenja.

Često se skroviti život Marije, Josipa i Isusa zamišlja kao da je riječ o nekoj bajci. Obiteljski život u Nazaretu u takvom predstavljanju bio je lak i lijep poput idile. Glas božanskog djetesca odzvanjao je po kući nazaretskog doma, a njegovi poljupci bili su istovremeno poljupci djeteta i Boga. Doista je bilo tako. I to ne kao u bajci, već u stvarnosti. No, ta stvarnost nije bila bajka. Zaboravlja se, naime, da se zemaljski život Marijin odvijao u mraku vjere koja ne vidi i ne razumije. No, ta njena vjera ima povjerenje u nedokučive Božje planove. Zaboravlja se na ogromni teret i na odricanja koja su bila sastavni dio vjere Marijine. Olako se Mariji pripisuje neku vrst intuitivnog gledanja Boga. O tome, međutim, niti Sveto pismo ni predaja vjere ne govore, a proturječi i povijesnim podacima Lukina evanđelja, prvotnog izvora upoznavanja osobe Djevice Marije u otajstvu utjelovljenja. Postupajući tako, zanemaruje se istinsku veličinu Marijinu. A ta je veličina u njezinu životu vjere.

Naime, svi su se njeni dani odvijali u teškim zahtjevima vjere koja nije bila u razumskoj jasnoći već je rasla i produbljivala se u povjerenju i u intimnom dodiru s božanskim djetescom. O toj je značajki sv. Luka veoma izričit¹. Kad se dvanaestogodišnji Isus izgubio prilikom hodočašća u Jeruzalem, Josip i Marija proživljavali su tri veoma teška dana tjeskobe, i naročito je istaknuto da je Marija ona koja ne razumije što se događa (Lk 2, 50). Na diskretan prigovor majke: »Zašto si nam to učinio?«, božansko djetesce odgovori: »Niste li znali da mi je biti u onome što je Oca mojega?« Evanđelist Luka nedvosmisleno dodaje: Josip i Marija »ne razumješe riječi koju im reče« (Lk 2, 48-50). Ovaj nadahnuti tekst od izuzetnog nam je značenja.

Srednjovjekovna pobožnost pripisivala je Mariji već od časa navještenja unaprijed otkrivenu spoznaju svih faza života Kristova. Ne možemo prihvatiti slično gledište. Ono lišava Mariju onoga što sačinjava njezinu veličinu povezanu s njezinom patnjom, tj. mrak vjere koja se bespridržajno predaje neshvatljivom otajstvu i nepoznatoj budućnosti. Vjera koju je Marija živjela približava nju mnogo više našem životu vjere negoli su to iskičene legende o djetinjstvu Isusovu

stvorene na bujnoj mašti i pučkoj pobožnosti. A ta je pobožnost crpila hranu više iz apokrifne književnosti nego iz nadahnute Božje riječi. Svjesni tih, i stvarnih i mogućih, skretanja, umnogome raste pozitivan utjecaj primjera Marijina na nas. Njen život tako postaje nama mnogo bliži, budući da je ona upoznala i naše poteškoće na putu vjere, ali se predala neshvatljivim otajstvima svoga života, vođena Bogom, u duhu izuzetno odgovorne vjere.

1. MARIJA, KĆI SIONSKA

Na tragu nadahnute Božje riječi, prema Lukinu izvještaju, navještaj anđelov dao je Mariji shvatiti da je Isus Otkupitelj, kraljevski Mesija koji će spasiti svoj narod. Ali, je li Marija znala također da je njen sin uistinu Sin Božji, utjelovljeni Bog? Za svoga javnog života Krist je veoma sporo i postupno priopćavao istine o svom božanskom podrijetlu svojim apostolima, tako da su oni te istine razumjeli *u punini* tek s Uskrsnućem. Ljudska inteligencija i nadasve židovski mentalitet morali su sporom postupnošću ulaziti u istinu takva značenja. Je li s Marijom bilo isto tako?

U trenutku navještenja Marija je najviši izričaj očekivanja Boga i Mesije Starog zavjeta. Ona je sažetak i vrhunac židovskog mesijanskog očekivanja. Tako je opisuje i vidi sv. Luka u Navještenju i u Magnifikatu. Tako je promatra patristika i tako na nju gleda suvremena teologija. Zbog milosti njezina bezgrešnog rođenja i njezine djevičanske posvete Bogu, promatra li se nju svjetlom vjere,

¹ Da li je sv. Luka osobno poznao Mariju? Nije moguće odgovoriti na to pitanje. Njegov prvotni izvor informacije trebao je biti sveti Ivan koji je preuzeo brigu za Mariju nakon smrti Gospodineve. Vrlo je vjerojatno, osim toga, da je Luka rabio hebrejske i aramejske dokumente. Poneki dokaz za to pruža nam i njegovo Evanđelje djetinjstva Isusova. U njemu nalazimo nekoliko metričkih himana i mnoštvo semitizama koji se ne javljaju u ostalom dijelu Lukina evanđelja. U prologu, konačno, Luka nejasno spominje izvjesne dokumente koje je rabio. U ovom izlaganju inspirativno se oslanjam na djelo E. SCHILLEBEECKX, *Maria, Madre della redenzione*, Ed. Paoline, Torino 1988 (IV. izd.), str. 15-101.

Marija je bila puna izuzetne, profinjene i delikatne receptivnosti. Zahvaljujući tome, ona je u svojoj osobi iskazala temeljnu i onda postupno sve jasniju otvorenost u kojoj se trebalo rascvjetati očekivanje Starog zavjeta za Jahvom-Spasiteljem.

Tom unutarnjem procesu koji se događao u Mariji, *mi* se s Lukom možemo približiti na neki način *izvana*, uspoređujući tekstove Starog zavjeta s izričitim sadržajem Navještenja.

Prvi dio Navještenja, ako se čita u svjetlu usporednih svetopisamskih tekstova iz Staroga zavjeta, promatra Mariju kao uosobljeni sažetak Izraela². »Jahve ulazi posred Izraela kao Spasitelj« (Sefanija 3, 17) paralelno je mjesto s Isusom, Jahvom-Spasiteljem kojeg Marija prima u svoju utrobu (Luka 1, 28). Živeći na crti židovskog mesijanizma, Marija razabire dubinu stvarnosti Sina Božjega, ali do pravog poimanja toga sinovstva ona postupno dolazi otkrivanjem Sina čovječjeg³. Ona je stvarno svjesna, premda na nejasan način, da je njezino materinstvo, u kojem sam Bog dolazi u njenu utrobu, onakvo kakvo je nekoć bilo, kad je Bog sišao boraviti posred Izraela. Aluzija na *Šekinah* (uzeti pod svoju sjenu), uostalom, samo pojačava naznaku božanske prisutnosti⁴. Usporednica između Judite (13, 10) i Luke (1, 42) sugerira na mističan i skrovit način da je »blagoslovljen plod njezine utrobe« možda »Gospodin, stvoritelj neba i zemlje«. Isto vrijedi za usporednicu između »Gospodin (Bog) je s tobom« kod Luke (Lk 1, 28) i »začet ćeš sina« kod Izaije (Iz 7, 14), koje je pojašnjenje gornje tvrdnje.

Od prve anđelove riječi, Marija naslućuje da se zbiva nešto jedinstveno. U svojoj poniznosti ona je smetena, ali ne onako kako je to bio Zaharija kad mu se pojavio anđeo (Lk 1, 11-12: »Ugledavši ga, Zaharija se prepade i strah ga spopade«), već zbog riječi pozdrava kojom joj se obratio: »Stade razmišljati kakav bi to bio pozdrav« (Lk 1, 29). Marijina uznemirenost nastaje iz njene diskrecije pred dubokim otajstvom koje joj se povjerava.

Promatramo li konkretno Mariju na vrhuncu mesijanskog očekivanja izraelskog naroda, koje ona ima u vidu dok govori s anđelom u Navještenju, razumljivo je da se sva stvarnost Starog zavjeta oživljuje u njenoj

duši, kojom je zagospodario Duh Božji. Na vrhuncu cjelokupnog očekivanja Izraela ona sluša navještaj. Marija shvaća da će sin koji joj je naviješten, kojega će ona djevičanski roditi, biti mnogo više od sina njezina i našeg ljudskog roda i da će imati izvršiti izuzetan religiozni zadatak. O tom djetetu ljudski um neće biti kadar nikada sebi stvoriti odgovarajuću ideju. To ostaje duboko i jedno od temeljnih otajstava naše vjere. Vrijedi ovdje podsjetiti na upozorenje sv. Ignacija Antiohijskog: »Skriveno je bilo knezu ovoga svijeta (Iv 12, 31; 14, 30) djevičanstvo Marijino i njen porođaj Krista, kao i smrt Gospodinova, tri javna otajstva koja su se dogodila u Bož-

- 2 O »Mariji=Izraelu« vidi primjerice A. M. DUBARLE, *Les fondements bibliques du titre marial de Nouvelle Eve*, u: RSR, 1951, t. 39, str. 49-64; A. G. HEBERT, *La Vierge Marie, Fille de Sion*, u: »La Vie Spirituelle«, 1951, t. 85, str. 127-140.
- 3 Usp. P. BENOIT, *La divinité de Jésus dans les évangiles synoptiques*, Ed. du Cerf, Paris 1961, str. 117-142. Evo kako uvaženi profesor Biblijske škole u Jeruzalemu započinje svoje istraživanje o pojmu »Sina Božjega« u Novom zavjetu: »Na prvi pogled moglo bi izgledati da je prvi od ovih naslova odlučujući i jasan, dovoljan da zaključimo: da li se Isus doista prozvao 'Sin Božji' ili je prihvatio da ga tako nazivaju, stvar je jasna, njegovo je božanstvo bez diskusije potvrđeno već u sinopticima. Stvar međutim nije tako jednostavna. Ovaj naslov, naime, nije uvijek imao precizan i transcendentni smisao koji je za našu vjeru zadobio zahvaljujući spisima Novog zavjeta i teološkoj refleksiji formuliranoj u dogmama. Za nas on znači ontološko sinovstvo bića koje posjeduje božansku narav snagom svoga vječnog rađanja u krilu Očevu. Ali prije ove specifikacije, naša formula vjere prošla je kroz dugu povijest, tijekom koje je sinovstvo koje se njome izražavalo bilo nekako, više moralnog nego metafizičkog reda« (str. 126). Autor dodaje da naslov 'Sin čovječji', koji Isus najviše rabi, naglašava mnogo više njegovo božanstvo nego naslov 'Sin Božji'. Usp. J. DUPONT, *Filius meus es tu. L'interprétation du Psaume 2, 7 dans le Nouveau Testament*, u: RSR, 1948, t. 35, str. 522-543; usp. A. FEUILLET, *Le Fils de l'homme de Daniel et la tradition biblique*, u: Rev. Bibl., 1953, t. 60, str. 170-202. i 321-346.
- 4 Izraz 'zato', *ideoque*, više naglašava djelovanje Božje, *obumbratio*, nego djevičanstvo kao takvo. Možda je to razlog zašto se božanstvo Kristovo stalno javlja u ovom tekstu. A to bi bilo nemoguće kad bi se *ideoque* odnosilo formalno na djevičanstvo Marijino, jer ono (djevičanstvo) ne može biti razlogom zbog kojeg je sin Marijin uistinu Bog. Različiti prijevodi teksta nadahnjuju se svi na eksplicitno dogmatskom značenju pridano naslovu 'Sin Božji'.

joj šutnji»⁵. U tom smislu djevičanstvo je Marijino bitno otajstvo koje razgllašava Krista. Za Ignacija ono ima funkcionalnu ulogu u vidu utjelovljenog Krista. Marija je jamstvo povijesne stvarnosti tijela Kristova i nerazdruživo povezana s plodom svoje utrobe. Bez nje Krist bi bio samo neka doketska prikaza.

2. MARIJINA VJERA POD ZAKONOM RASTA

Evolucija vjere Marijine ne ide, dakle, od pozitivnog neznanja do precizne spoznaje, već od stvarne, premda nejasne i ne izričite, spoznaje do bjelodane svijesti. To možemo izraziti kao prijelaz od *svijesti* do *znanja*, poput onog što ga nalazimo u doktrinalnom procesu Crkve, i nakon što je objava završena. Naime, dogma prije živi u srcu vjernika, potom izranja u njihov um koji traži kako će je formulirati na skladan način, da bi je konačno učiteljstvo Crkve definiralo.

Dobro se u slučaju Marijinu primjenjuje veoma precizna formula sv. Tome Akvinskoga: »Čin vjere (Marijine) nema za konačni objekt izričitu formulaciju (Navještenja) već stvarnost (utjelovljene Riječi)« (Usp. II-II, q. 1, a. 2, ad 2). »Svjetlo vjere«, po samom svom nagnuću, stvara prislan dodir između osobnog Marijina *fiat-a* i objektivne spasenjske stvarnosti djevičanskog rođenja Sina Božjega. Sveti Augustin je to čvrsto izrazio bitno povezujući vjeru Marijinu sa začecem Kristovim u njenoj utrobi⁶. U slučaju da taj dodir ne bi bio od samog početka prislan i stvarna prisutnost, rast Marijine vjere – koji je u njoj nastajao zahvaljujući neprestanoj familijarnosti s ovom otajstvenom stvarnošću koja se razvijala pred njom kao »Bog koji je postao tijelo« – ne bi bilo moguće nikad promatrati kao *unutarnje* izlivanje već stvarnog prihvaćanja vjere. Bilo bi se radilo samo o jednom izvanjskom pridodatku, a ne o rastu iznutra.

Sveto pismo pak ukazuje na taj unutarnji rast života vjere Marijine, kad govori: »Oni ne razumješe riječi koju im reče« (Lk 2, 50); »Otac njegov i majka ostali su začuđeni nad onim što se o njemu govori« (Lk 2, 33); roditelji, »kad ga ugledaše, zapanjiše se« (Lk 2,

48). Ne zaboravimo da se ni za Mariju objava ne zaključuje Navještenjem, već će se ona nadopunjavati kroz povijesnu evoluciju žive stvarnosti Isusova života.

Nije li sve to u biti samo pitanje čiste psihologije, budući da stvarnost koja se želi pročistiti iz subjekta, može predstavljati mnoštvo varijacija psihološkog reda? Mi tu vidimo mnogo više: susrećemo religiozno značenje jednog života vjere koja raste iz dana u dan. Već navedeni svetopisamski tekstovi, koje Luka naročito ističe, nemaju smisla nijeće li se da je život vjere Marijine bio pod *zakonom rasta* na crti progresivnog pojašnjenja. Prihvaćajući datost zakona rasta, može se mirno tvrditi da između Navještenja i prvog javnog Isusova očitovanja u Kani, i poslije, postoji jedna cijela evolucija vjere. Život, što ga je proživjela u Nazaretu u velikoj prisnosti sa svojim sinom, za Mariju je bilo razdoblje u kojem se otajstvo Kristovo postupno otkrivalo.

Navještenje nije Mariji izravno otkrilo ništa o trpljenju Gospodinovu, osim ako je ona imala u svijesti proročke vizije o »Sluzi patniku« o kome govori Pismo. No, na četrdeseti dan nakon rođenja, kad je trebalo odnijeti dijete u hram na dan čišćenja, ona dobiva značajno pojašnjenje o sudbini svojoj i svoga Sina: »Evo! Ovo je dijete postavljeno na propast i uzdignuće mnogima u Izraelu i za znak osporavan (semeïon antilegómenon) – a i tebi će samoj mač probosti dušu«, reče starac Šimun (Lk 2, 34-35). Sve ovo u Navještenju se ne spominje. Pa ipak nas vjera uči da je iskupiteljska smrt Kristova bitni element otajstva utjelovljenja: s uskrsnućem Kristovim ona dosiže upravo vrhunac otajstva Kristova.

⁵ IGNACIJE ANTIOHIJSKI, *Poslanica Efežanima*, XIX, 1.; Marijino djevičanstvo Ignacije ne shvaća apstraktno, u smislu da bi ona posjedovala krepost djevičanstva. Za nju je djevičanstvo put kojim ona bez posredovanja muža posreduje istinsko tijelo Kristovo. Dakle za Ignacija Marija je djevica u funkciji utjelovljenog Krista; Cf. BERGAMELLI, F., *Caratteristiche e originalità della confessione di fede mariana di Ignazio di Antiochia*, u: *La mariologia nella catechesi dei Padri (età prenicena)*, LAS, Roma 1989, 65-78.

⁶ »Non concubuit et concepit, sed credit et concepit«, AUGUSTIN, *Sermo 233*, 3, 4; PL 38, 1114.

Od čuda u Kani sve do križa, Marija nestaje sa scene⁷. Ne slijedi, kao što to čine apostoli, Kristovo propovijedanje i čudesa. Iz toga zaključujemo da je skrovit život Isusov u Nazaretu, pristo povezan sa životom Marijinim, bio aktivni sastojak objave njezina Sina. U tom je skrovitu životu ona naučila i upoznala Isusa *na temelju njegova ponašanja*. Poznaj ga, dakle, bolje od apostola koji slušaju njegove *pouke*. Bogatstvo ove prisnosti, ove najuže veze između majke i sina u Nazaretu, bilo je religiozno i čuvstveno. No, to ne znači da su se tu događale čudesne stvari kao u nekoj bajci, ili pak unaprijed otkrivene objave o žrtvi na Kalvariji i o uskrsnuću. Marijina je diskrecija, međutim, takva, da ne zadovoljava našu znatiželju. A Luka tu diskreciju poštuje! To je tajna njezina najintimnijeg religioznog života.

3. DOZRIJEVANJE MARIJINE VJERE KROZ PRIHVAĆANJE RIJEČI

Čini se, ipak, da je Mariju dirnula poslušnost Mesije jednom ljudskom biću, njoj samoj, svojoj majci. Taj nam je aspekt, čini se, priopćio sv. Luka posredstvom sv. Ivana, i treći evanđelist ga spominje s ljubaznim udivljenjem u Evanđelju djetinjstva.

Za sada nas zanima život vjere u Mariji, njezina dubina, rast, dozrijevanje u prisnom svagdanjem dodiru s čovječstvom Kristovim, te činjenica da je Marija već tada izuzetan primjer za nas. Ako uživa povlasticu da je bezgrešna djeвица i majka, ona ništa manje ne ostaje podložna normalnom zakonu svakog kršćanskog života na zemlji. Sveti će Efrem to lijepo izraziti: »Nitko ne zna, kako treba zvati tvoju majku, o Gospode! Zove li je 'Djeвица' – ne može, jer postoji njen Sin; 'Zaručnica' – nitko je nije poznao. Pa ipak je 'Majka tvoja' – neprotumačivo je to, tko te može razumjeti!«⁸ Marijin život vjere raste i razvija se ne u nekoj atmosferi trajnih vizija – Navještenje je jedina Marijina vizija o kojoj smo obaviješteni! – već zahvaljujući dodiru teologalnih kreposti vjere, nade i ljubavi sa živom spasenjskom stvarnošću. To za nas znači da nam je sam Bog darovan, kako bismo od njega živjeli u njegovu čovječstvu, posredstvom sakramenata Crkve.

Za Mariju to znači da joj se Bog darovao u njenom sinu, u onom svetom čovjeku kojeg je ona zvala Isus. Marija je već na taj način predstava putujuće Crkve na zemlji, onako kao što je u svom slavnim uznesenju prototip definitivne, nebeske Crkve. Naglasak Lukina pripovijedanja (2, 51): »Majka njegova vjerno pohranjivaše sve te događaje u svom srcu«, sažetak je svega Marijina ponašanja prema otajstvu Kristovu koje se događalo pred njenim očima.

U kojem je času svog života Marija dospjela do svijesti *jasne* i razumljive vjere? U početku, prije čuda u Kani, ili kasnije, kao i apostoli? Je li podno križa Marija imala jasnu i preciznu spoznaju koju mi sada imamo? Ili se pak heroizam njene sužrtve sastojao upravo u sasvim čvrstoj i otajstvenoj vjeri u »raspetog Mesiju« koji je umirao? Ona ne prestaje imati povjerenje u Mesiju. Ne znači li to, unatoč svemu, tešku žrtvu nejasne vjere? To je za nas otajstvo. Duhovi su morali biti za Mariju veoma intimna milost. Radi se o duhovnoj stvarnosti, o intuiciji vjere koja iznutra dozrijeva, a započela je Marijinim predanjem vjere cjelokupnom konkretnom otajstvu Kristovu koje je, premda nejasno, bilo već pozitivno nazočno, da bi se konačno u njoj učvrstilo na jasan način. Čini nam se, dakle, netočnim pripisati veće značenje »već svjesnoj« vjeri kod Marije u času Navještenja. Radije govorimo o religioznom značenju vjere kroz žrtvu, koja ne kalkulira, već ima potpuno povjerenje u nepoznate stvari i događaje koji su prividno proturječni u odnosu na ono što je u Navještenju bilo rečeno o »Kralju« Mesiji.

Marijina je vjera u neprestanoj kušnji »proturječja«. Svoga sina, kojemu je bilo naviješteno kraljevsko dostojanstvo, ona rađa u štali jer »za njih«, za jednog čovjeka i za trudnu ženu, u gostinjcju ne bijaše mjesta. Pred prijetnjom Heroda mora bježati »sa sinom pred kojim je budućnost«. Od tada ovaj »kraljevski sin« raste i razvija se u skrom-

⁷ Reklo bi se da je Marija povukla zaključke iz riječi koje joj je upravio Krist u Kani: »Moj čas još nije došao«: nije došao ni njezin.

⁸ EFREM SIRIJSKI, *De Nativitate XI*, CSCO 186 (E. BECK), 69-70.

nom i zabitnom Nazaretu u okolnostima koje ničim ne privlače pažnju. Na koncu gleda kako njezin »Kralj« umire sramotnom smrću na križu. Marija u tom času, u stvari, ne zna što će se potom dogoditi. Pa ipak, polaže sve svoje pouzdanje u navještaj koji joj je svojevrmeno predan. Vjerna je nadi protiv svake nade (in spem contra spem). Njezina vjera ne malakše kao što je to bio slučaj s apostolima. Unatoč tome, i za nju kao i za njih događaj agonije i smrti bio je neistraživo otajstvo. Abrahamova mu je žrtva tipološka predlika. Poput Abrahama, Marija prati svoga jedinca sina putem žrtvovanja. Abraham je žrtvovao svog sina na kome se temeljila nada brojnog potomstva, »nadajući se protiv svake nade« (Rim 4, 18). Marija žrtvuje sina na kojem se, prema Navještenju, temelji obećanje neprevrtljiva kraljevanja, a sada upravo ona promatra kako on umire na križu! Okrutna žrtva Kristova za Mariju je istoznačna sa žrtvom Izakovom za Abrahama. Poput Abrahama, ona nastavlja pouzdati se u Boga, unatoč svemu onome čemu je svjedokinjom.

To je put kojim je Marija, premda je bespridržno vjerovala da je njezin sin Kralj Mesija, postupno prispjela do *pune* spoznaje što je otajstvo Utjelovljenja predstavljalo za nju i za sve ljude. Tijekom svoga javnog života Isus ide još dalje u očitovanju sebe Mariji, jer, premda je njezin sin, ostaje u odnosu na nju *neovisan*. Kad je kao dvanaestogodišnjak hodočastio u Jeruzalem, Marija je iznenađena njegovim zahtjevom za neovisnošću. U tvrdnji-pitanju »Što ja imam s tobom«, što ga Isus postavlja svojoj majci na svadbi u Kani⁹, ne radi se, kako su tvrdili neki Oci Crkve, o prigovoru Krista Mariji, već o jednom od onih faktora koji će pomoći Mariji da postupno otkrije otajstvo Krista. Malobrojne epizode iz javnog Kristova života, koje se tiču Marije, imaju isti smisao. Znakoviti su, na primjer, Kristovi odgovori na oduševljeni usklik jedne žene: »Blažena utroba koja te nosila!« (Lk 11, 27), ili na poziv: »Evo majke tvoje« (Mt 12, 46-50; Mk 3, 31-35; Lk 8, 19-21). U njima se istinska veličina Marijina ne podcjenjuje; štoviše, upravo je suprotno: »Još blaženiji koji slušaju riječ Božju i vrše je« (Lk 11, 27-28). To je najviša pohvala života vjere Marijine, njezina

životnog *fiat-a*: »Neka mi bude po tvojoj riječi«. »Onaj tko sluša riječ Božju i vrši je, taj je moja majka«, kazao je Isus (Lk 8, 21). Tako je doista i bilo. Tako je i za nas danas. Marija je prototip kršćanskog života vjere. »Zakon udaljavanja« Isusa od Majke, od svadbe u Kani¹⁰, čini nam se, da ima dublji smisao od jednostavne tvrdnje o prvenstvu duhovnih veza nad krvnima. On teži tome da rasvijetli baš ontološko stanje samog Krista.

ZAKLJUČAK

Istinski karakteristična crta religiozne psihologije Marijine jest njeno čvrsto vjerovanje i nadanje protiv svake suprotne primisli. Ta vjera nije trebala očitovati svoju snagu, kako se ponekad zamišlja, u relativno lakim okolnostima, kao da se Marijin život odvijao bez poteškoća. U načelu, to ne znači da većoj svetosti treba *po sebi* odgovarati mučniji život ili, obrnuto, mirniji i bez briga i poteškoća. Točno je, da Marija nije bila izložena kontrastima grešne i neotporne ljudske naravi. No, isto onako kao i Krist u Getsemanskom vrtu, njezina je narav, visoko duhovna i profinjena prirodnom nevinošću, bila mnogo prijemljivija i senzibilnija. Njena nevinost nije je udaljavala od svijeta grijeha i nerazumijevanja i nije je pošteđjela svega onog što ljudski život čini nepredvidljivim i iracionalnim. Kaos života, intrige društva, zasljepljenost ljudskih strasti mogu stvoriti stanja koja uzrokuju nevine žrtve. Nevinost Marijina nije nju pošteđjela ovih »normalnih« ljudskih situacija. One su joj, naprotiv, dale snagu kojom je, ne odstranjujući ništa od potresnog aspekta stvarnosti, te stvari prihvaćala naj-

⁹ U izrazu »Što ja imam s tobom?« željelo se odstraniti smisao separacije i udaljenja. Međutim, egzegeti tvrde da je Isus doista želio uspostaviti potrebnu distancu. Otac BRAUN govori s pravom o »transcendentnom udaljavanju sina« (*La Mère des fidèles*, 2. izd. Tournai-Paris, 1954, str. 116. i str. 51-55.). Jednako tako Otac J.-P. CHARLIER u *Le Signe de Cana (Etudes relig.)*, br. 740, Bruxelles, 1959, str. 52) kaže: »Postoji udaljenje Krista u odnosu na svoju majku koje nastupa na veoma očit način. Od onog časa Marija prestaje biti, barem za izvjesno vrijeme, majka da bi postala žena«.

¹⁰ O tome govori otac Braun, *nav. dj.*, str. 62.

svetijim predanjem i živjela ih *na apsolutno drukčiji način*.

Kuća u Nazaretu bila je dom vjernika koji se bore i hrabro suočavaju s poteškoćama života potpunim predanjem Providnosti. To je stvarnost skromnog pripovijedanja Evandjelja koje nam opisuje stvaran život Marijin, nasuprot fantazijama apokrifa. Ovaj život nema ništa zajedničkog s bajkama poput Snjeguljice: nema gracioznih ptičica koje cvrkuću oko Marije i podižu oblake da bi je sačuvale od svake opasnosti. Nama, koji se moramo suočiti s krutom stvarnošću, koja nikako nije idilična, Marija u ovom slučaju ne bi bila primjer koji nas hrabri, već samo opojni napitak koji, kad se probudimo, ostavlja razočaranja i tugu. Njezin život, međutim, bijaše sličan našem, satkan od malih obaveza i nedaća, od tisuću poteškoća i neprilika kojima je ispunjen društveni život čovjeka¹¹. Sagibajući se pred otajstvom živoga Boga, Djevica nam je primjer vjere koja je jača od ljudskog života, jača od smrti, čak i same smrti njezinog Mesije.

Eto kako se dade sažeti život Marijin. Objava nije samo priopćavanje koncepta istine. Ona je, i to nadasve, spasenjski događaj, koji s naše strane iziskuje napor vjere i ljubavi kako bismo kroza nj otkrili skriveno otajstvo koje se objavljuje. Marija je prototip, iskonska slika istinski kršćanskog *sakramentalnog života vjere*. Ona se svom zauzetošću, zanimanjem i uključenjem, putem svoje vjere, kroz zemaljska i vidljiva događanja *ljudskog života Kristova, uzdigla* do vjerničkog prihvaćanja božanskog otajstva koje se očitovalo u onom izvanjskom »sakramentalnom znaku« koje jest čovječstvo Kristovo, te se dala prožeti milošću koja je iz tog otajstva provirala. Njezina čvrsta vjera i povjerenje nadišli su ovojnici čovječstva Kristova, da bi postupno prispjela do božanske stvarnosti. U tome je otajstvo života vjere i svetosti Marijine, njezine vjere, njezine nade i ljubavi. Malobrojni svetopisamski podaci omogućuju proniknuti samo letimično uzvišeni konkretni oblik ovog progresivnog posvojenja njezine vjere i ono što je, susljedno, trebao biti njezin sakramentalni život. Ali ono što o tom znamo ipak je dovoljno da je možemo nazivati

»Kraljicom ispovjedalaca«, tj. svih nas Isusovih svjedoka i navjestitelja.

Izabrana literatura:

- BENOIT, P., *L'annunciazione*, u: *Esegesi e Teologia, II*, Ed. Paoline, Roma 1971.
- CAZELLES, H., *Fille de Sion et Théologie Mariale dans la Bible*, u: *Mariologie et Oecuménisme*, t. III, *Recherches Catholiques, Théologie et Pastorale*, Lethielleux, Paris 1965.
- DEISS, L., *Marie, Fille de Sion*, Desclée de Brouwer, Paris 1959.
- FEUILLET, A., *Jésus et sa Mère, d'après les récits lucaniens de l'enfance et d'après saint Jean*, Gabalda, Paris 1974.
- Mc HUGH, J., *La mère de Jésus dans le Nouveau Testament*, Cerf, Paris 1977.
- LAURENTIN, R., *Structure et Théologie de Luc I-II*, Gabalda, Paris 1964.
- LEGRAND, L., *L'annonce à Marie (Lc 1, 26-38). Une apocalypse aux origines de l'Évangile*, Cerf, Paris 1981.

¹¹ Sugestivne su i aktualne misli L. Boffa: »Vjernici koji se prostiru pred likom Marijinim trebaju promatrati ponad simbola i iz povijesti crpiti izuzetnost ove žene u našem svijetu koja je bila uključena u život kao i svaka žena. Ona je čekala muža na vratima, pripremala mu jelo, pokatkad i ono koje je on osobito volio, prala mu i glačala odjeću, bila je uza nj u njegovu umoru i bolesti; kuhala je, pazila je na potrošnju u kući, na primitke i na izdatke; čistila je, mela, uređivala dom; šila je; pričala je s mužem nadugačko po noći i zajedno su se na koljenima molili Bogu kojega su toliko voljeli i pitali su se, u nedoumici, što znače otajstva koja se događaju u njihovu životu i u Marijinoj utrobi; posjećivali su susjede, hrabрили su, znali su podnositi dosadne i radovali su se s veseljacima; prolazila je dramu udovištva i morala je, potresena, s probodenim srcem kao sa sedam mačeva, biti svjedokinjom ubojstva svoga jedinca sina. Kad bi vjernici otkrili ovu svakidašnjicu Marijinu, započeli bi razumijevati Velikoga, Tajnovitoga, Svetoga koji se skriva iza ovih domaćinskih banalnosti koje, na koncu konca, sačinjavaju dio njihova života. Bog je unutar ove jednostavnosti sakrio bogatstvo svoje i naše slave«, L. BOFF, *Il volto materno di Dio, Saggio interdisciplinare sul femminile e le sue forme religiose*, Queriniana, Brescia 1981, str. 232-233.

MORI, E.G., *Figlia di Sion e Serva di Jahvé*, Ed. Dehoniane, Bologna 1970.

PERROT, Ch., *I racconti dell'infanzia di Gesù. Matteo 1-2, Luca 1-2*, Gribaudi, Torino 1977.

DE LA POTTERIE, I., *L'annuncio a Maria. Lc 1, 28 e 1, 35b nel kerigma di Luca e nella catechesi dei Padri u La mariologia nella catechesi dei Padri (età prenicena)*, LAS, Roma 1989, str. 17-34.

RIGAUX, B., *Fille de Sion*, u: *Studia Mediaeva-*

lia et Mariologica p. Carlo Balić OFM (Mélanges Balić), Roma 1971.

TENŠEK, T. Z., *Marija u ponovnom vrednovanju pučke pobožnosti*, u: A. REBIĆ – J. MAMIĆ (ur.), *Blažena Djevica Marija u kršćanskoj duhovnosti*, KS, HMI, IKD, Zagreb 1991, str. 17-30.

TENŠEK, T. Z., *Marija – ženska sastojnica u kršćanstvu*, u: *Žena – majka, čuvarica života i povijesti*, Mostar 1995, str. 103-113.